مجله علمی پژوهش درعلوم انسانی و مطالعات اجتماعی، شماره ۲۵ ، پاییز ۱۴۰۰، جلد دوم، ص ۳۹-۲۶
http://www.jhss.ir

مجله علمی پژوهش در علوم انسانی و مطالعات اجتماعی (سال هشتم)
شماره ۲۵ / پاییز ۱۴۰۰ / ص ۳۹- ۲۶

تاثیر تاب آوری COVID-19 برباز آفرینی شهر سلامت محور با رویکرد گردشگری (شهر پاوه)

گونا مهردانش[۱]، حرمت صداقت [۲]، لیلا عابدینی فرد[۳]

[۱]کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه پیام نور، واحد پاوه

[۲]کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه پیام نور، واحد پاوه

[۳]دانشجوی دکترا جغرافیاو برنامه ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز

نویسنده مسئول:

گونامهردانش

چکیده

شهر و فضاهای عمومی آن، نقش مهمی در کیفیت زندگی شهروندان از طریق تأثیر بر سلامت جسمانی و روانی آنها دارد. هم اکنون معضل بسیاری از شهروندان، بیماریهای غیر واگیری و واگیری است که شرایط کالبدی شهرها بر آنها دامن می زند. پزشکان ظهور این بیماریها را به دلیل تغییر شیوه زندگی بیماری غیر واگیراز سوی انسان با کم تحرکی، تغذیه ناسالم، وابستگی به اتومبیل و در نتیجه اضافه وزن و چاقی افراد می دانند. از سوی دیگر بیماری واگیر که نمونه ان طاعون ،وبا، سل، سارس ،کووید ۱۹ فضاهای شهری موجود از یکسو با ایجاد موانع بسیار برای افراد پیاده، آنها را به فعالیت بدنی کمتر سوق می دهند، و از سوی دیگر امکان دسترسی آنها را به مکانهای عرضه تغذیه سالم محدود می نمایند. و شهرها باعث ایجاد شیوع بیماری واگیر حتی به سراسر جهان بود یکی از نمونه بارز آن کووید ۱۹ هدف این تحقیق بررسی تحقیقات موجود در رابطه با نقش فضاهای شهری در ارتقاء، سلامت جسمانی شامل اختلاط کاربری، ایمنی و امنیت، الگوی شبکه معابر، ویژگیهای زیباشناختی و اقلیمی، و قابلیت دسترسی به انواع مقاصد فعالیت بدنی و فروشگاههای غذایی می باشند. تحقیقاتی از این نوع می توانند پایه های اولیه مقاله نو و جدید و کاربردی انجام تحقیقات تجربی در کشور را فراهم نماید. در شهر پاوه خدمات چون فضا های ورزشی ،فضای سبز وپارک محله ای ،کودکستان و مراکز فرهنگی ،مراکز درمانی و بهداشتی محلات دچار کمبود می باشند .لذا نیازمند توسعه این خدمات در سطح محلات ۴ گانه ی شهر طرح جامع شهری سال ۱۳۹۵است با الحاق چهار روستا نسمه و سرکران ، دوریسان ، چورژه نیازمند باز آفرینی از نظر ساخت ساز و حمل نقل و گردشگری ، مکان های دیدنی و اقامتگاه ها و تجهیزات هوشمند شهری ، اصول رعایت شهر سازی و شهر سلامت محور واهمیت دادن به منظر شهری و خدمات و عدالت فضایی برای تمام ساکنین در شهر است .

کلید واژه گان : تاب آوری ،کووید ۱۹،باز آفرینی ،شهر سلامت ،گردشگری پاوه

مقدمه

دوران شیوع کرونا که شیوع آن کشور در چین و بعد از دو ماه، در سراسر جهان، که به نام کرونایی چینی و بعد از مدتی شیوع نوع دیگری به نام کرونا انگلیسی خطر تهدید جهانی محسوب می باشد .که موجب چالش های در صنعت های مهم ، صنعت گردشگری شده است. به ویژه اینکه سازمان بهداشت جهانی پرهیز از مسافرت و تجارت غیرضروری را به منظور پیشگیری از شیوع این ویروس ضروری دانسته است. از طرف دیگر، اتفاقات اخیر در ایران، باعث کاهش چشمگیر ورود گردشگران به ایران شده بود که علاوه بر آن در حال حاضر نیز، بر اساس دستورالعمل پیشگیری و کنترل شیوع ویروس کرونا در تاسیسات گردشگری، تمام سفرهای نوروزی داخلی لغو شده اند. پیشگری و حیات ،سلامت انسانها حق اساسی است که یک هدف مهم اجتماعی برای همه جوامع است و تمام دولتها موظف به تأمین سلامت افراد می باشند چراکه اگر این مهم دچاربحران شود صنعت گردشگری یک کشور را نابودخواهدکرد.

کرونا یک هشدار مهم به تمامی دولتها در سراسر جهان بود که نشان از ماندگاری چند ساله آن با زندگی روزمره بشر که نشان دهد سلامت عمومی جامعه برای رشد اقتصادی و البته حفظ و توسعه صنعت گردشگری یک کشور اولویتی انکارناپذیر است، کرونا هشدار داد که اگر دولت ها مولفه های جامعه ی امنیت مثل سلامت عمومی مردم خود را مورد توجه قرار نگیرد تاثیراتی خواهد گذاشت که سال های سال سایه شوم آن برای نسلهای بعدی امکان پذیر خواهد بود. همزمان با انتشار خبر رسمی ورود کرونا به کشور ایران بسیاری از کشورها به خصوص کشورهای همسایه گذرگاه های زمینی، هوایی و ریلی را با کشورمان مسدود و شهرهای مرزی کشور از جمله شهر پاوه با ورد کولبرها و آلوده شدن مردم به این ویروس باعث بسته شدن مرز کشور عراق شد و تقریبا تمام تورها، سفرها، رزرو اقامتگاهها به مقصد ایران بصورت یک طرفه لغو گردید و صنعت گردشگری کشورمان را در سال ۱۳۹۸و سال ۱۳۹۹ با شیوع نوع جدید دیگری به اسم کرونا انگلیسی کرونا به عنوان یک اتفاق قابل توجهی که اواخر سال گذشته بر صنعت گردشگری کشور اثر گذاشت از ناحیه امنیت اجتماعی د درمقاصد گردشگری قابل توجه است.

که تاب آوری و مقابله با آن باید بر اساس برنامه ریزی و مدیریت شرایط بحران و بعد از کرونا باز آفرینی شهری شهرهای که قبلا مرکز گردشگری و اقتصاد آنها وابسته به گردشگری بوده است لذا امنیت اجتماعی در یک مقصد سفر صرفا امنیت پلیسی نیست بلکه نیاز یک مشارکت همکانی و فردی و رعایت بهداشت و استفاده از ماسک و دستکش و ضد عفونی کردن محیط کار بلکه مانند یک رقابت امنیتی جامعه و شهروندان در شهرها و روستاها است که در ریشه گسترش ویروس در بطن جامعه و اجتماع ریشه دارد. در واقع با تحقق بیشتر آن از اینکه جنبه بازدارندگی داشته باشند جنبه پیشگیرانه داشته و به نوعی ریشه در نوع عملکرد دولتها و رعایت مسائل بهداشتی توسط جوامع آنها دارد که تامین و رعایت بهداشت و سلامت عمومی یکی از شاخصه های اساسی تحقق امنیت جامعه است. (سید محمد موسوی ،۱۳۹۹) مخاطرات طبیعی و انسانی به دلیل شدت و زمان کوتاه اثر گذاری بر اجتماعات و محلات شهری تبدیل به یکی از دغدغه های استرس های فردی و اصلی برنامه ریزان و مدیران شهری در سال های اخیر شده است به همین دلیل تقویت اجتماعی ساکن در یک محیط نقشی تاثیر گذار در کاهش خطرات دارد. لازم است عواملی که می تواند به شهروندان کمک کند تا در زمان بحران و وقوع بحران بازتوانی سریع را تجربه کنند را شناسایی نمود تا با توجه به آن مقابله کنند برنامه های مدون و تلاشهای مستمر و مجدانه ای قبل از وقوع حادثه صورت پذیرد یک شهر تاب آور و مقاوم در برابرسوانح شهری است که ساکنان آن بر اساس ظرفیتها و منابع، همگام با مدیران شهری و شهرداری ها در تصمیم گیری ها و طرح های شهری مشارکت کنند. (سید محمد موسوی ،۱۳۹۹) که یکی از راهکارهای مخاطرات شناسایی شهرها آلوده ممنوع الخروج شدن به سایر شهرها نیازمند به برنامه ریزی و اقدامات مناسب برای حفاظت و حمایت از جان و مال مردم، میراث فرهنگی و سرمایه های اجتماعی صورت گرفته باشد. شهری که در مراحل پیش، حین و پس از وقوع بحران قادر به سازماندهی امور باشد بتواند منابع مورد نیاز را تخصیص دهد و در تمام سطوح آگاهی شهروندان را افزایش دهد تا بدین ترتیب مخاطرات شهری کاهش یابد.
با تقویت انگیزه مردم به وسیله ارتباطات رسانه ها بین مردم و نهادها، ارتقای مشارکت مردمی در برنامه ها و تصمیم گیری های مربوط به برنامه ریزی شهری و مدیریت بحران و مدیریت شهری، آموزش، ایجاد و حفظ امنیت اجتماعی، سرمایه اجتماعی درک شده از سوی مردم در ارتقا و افزایش میزان تاب آوری شهری و بازآفرینی شهری از نظر پایداری اجتماعی محلات وشهرهای که گردشگر پذیر هستند بیشتر مورد توجه تاب آوری قرار گیرند .(منوریان عباس ،همکاران :۱۳۹۷)

برای مثال در موقع شیوع کرونا ویروس به محض آمادگی سازمان بهداشت جهانی برای سلامتی انسانها تاکید بر شستن دست ها با صابون هستند این یکی از بزرگترین پیشرفت های تاریخ در گذشته در مقابل با هر کونه بیماری از طریق انتقال آن توسط دست انسانها و بهداشت فردی در انسانها بوده است .با این کار کشف صابون در کل مایع بهداشتی جان میلیون ها نفر را نجات می دهد . در حالی که ما انسانها شستن دست با صابون امر بدهی در نظر می گیرم و پی بردن و اهمیت شستن دست ها در قرن نوزدهم و اهمیت صابون در شستن دست ها به صورت جامد و مایع دست شویی در مراکز

پزشکی از جمله پرستاران و پزشکان ...دست هایشان را نمی شستند . امروزه میلیارد ها انسانها از جمله پیر جوان صابون را به عنوان پلیس ترس و اهمیت سلامت دست های خود را می شوریم و آگاهی این ویروس در فضا و ماندگاری ان در محیط می تواند پیشگیری وو جلوگیری از سرایت آن گردد و آن را از بین می برد .در صورتی نظافت در بین مسلمانان یکی از واجبات آن گرفتن وضو و شستن دست پا و صورت امرضروری می باشد که به نوبه خود این شستن دست ها نشانه نظافت جلوگیری از بیماریها می باشد و اهمیت و جایگاه شستن دست ها می باشد .

شهرها سیستم های پیچیده و به هم وابسته ای هستند و نسبت به تهدیدات طبیعی ،انسانی ساخت و ساز معماری و شهرهای توریستی بسیار آسیب پذیرند که مشخصاتی که در شهرهای گردشگر پذیر مطلوب می سازد سبک معماری و مراکز جمعیت ،مکان های اجتماعی وزیر ساختهای که به هم وابسته اند . در معرض ریسک بالای قرار می دهد اغلب خساراتی ناشی از خوادث در مکانهای که سکونتگاهای جمعی و ادارت و مراکز خرید ...آسیب پذیر شهری در نزدیکی مناطق شناخته شده مستعد خطر نظیر شیوع بیماری به مردمان محلی و قرار گرفتن وضعیت بحران یافته است .بررسی تاثیر شیوع کرونا بر صنعت گردشگریبررسی اثرات شیوع ویروس کووید-۱۹ بر صنعت گردشگری جهانی و داخلی و ارائه پیشنهادات سیاستی مرکز پژوهشی آرا۱۱ فروردین ۱۳۹۹ با شیوع ویروس کووید-۱۹ در چین و بعد از دو ماه، در سراسر جهان، یکی از صنعت های مهم که به شدت از این وضعیت تاثیر می پذیرد، صنعت گردشگری است. به ویژه اینکه سازمان بهداشت جهانی پرهیز از مسافرت و تجارت غیرضروری را به منظور پیشگیری از شیوع این ویروس ضروری دانسته است. از طرف دیگر، اتفاقات اخیر در ایران، باعث کاهش چشمگیر ورود گردشگران به ایران شده بود که علاوه بر آن در حال حاضر نیز، بر اساس دستورالعمل پیشگیری و کنترل شیوع ویروس کرونا در تاسیسات گردشگری، تمام سفرهای نوروزی داخلی لغو شده اند.و همچنین گذر فصل های بهار ،تابستان ، پاییز همچنان باعث تعطیلی شهرهای گردشگر پذیر شده است در سال ۱۴۰۰ با آزاد شدن سری مناطق و استانهای که جاذبه های گردشگری داشتند باعث مبتلا شدن جامعه محلی شده مهمان و میزبان شده است.

افزایش تاب‌آوری شهرها

شرایط بحران و نیاز به برنامه‌ریزی به منظور افزایش تاب‌آوری شهرها برای شرایط خاص و محدودیت‌های امروزی و مشابه این وضعیت در آینده موضوعی است که هم در نیازهای روزمره رفتاری و ضرورت متوقف نشدن فعالیت‌های اقتصادی شهروندان احساس می‌شود و هم از نظر بهداشتی یک ضرورت جدی به شمار می‌آید. این موضوع را احمدی دکترای تخصص معماری و عضو هیأت علمی گروه معماری دانشگاه مازندران نیز تأیید می‌کند و می‌گوید: آن‌چه که می‌تواند در وضعیت کنونی و شرایط مشابه نجات دهنده شهرها و حیات اجتماعی آن‌ها می باشد این است که فضاهای شهری در عین حال که زندگی و نشاط شهرنشینان را حفظ می‌کنند، به واسطه شیوع بیماری‌های همه‌گیر مشکلی برای مساله اجتماعی و رفتارهای اجتماعی شهروندان نداشته باشند. تاب‌آوری لازم در این شرایط برسند.اهمیت و ضرورت ساماندهی فضاهای شهری در بهبود فاصله‌گذاری اجتماعی اظهار می‌کند: اکنون باید این موضوع مورد بررسی قرار بگیرد که چگونه می‌توانیم فضاهای شهری موجود را منطبق با رفتارهای شهروندان در شرایط کرونایی و محدودیت‌های مشابه ساماندهی کنیم تا اگر مشکلی از این دست پیش آمد دچار چالش نشویم و بدون ایجاد اختلال در امور روزمره شهرها، بتوان از شیوع بیماری جلوگیری کرد. در این زمینه به یک بازنگری در برنامه‌ریزی شهری نیاز است. یعنی فضاهای شهری را منطبق با این شرایط ساماندهی کنیم.

بخشی از تاریخ شهرنشینی در حال ساختار کالبدی ساختن شهرها و مدیریت شهرها وراه حل در برخورد با بیماری‌های عفونی است، مثل آنچه در مورد شیوع بیماری وبا در اواسط قرن نوزدهم باعث از بین رفتن جان انسانها شده بود . در اینجا ریچارد سنت در مورد چگونگی واکنش جوزف بزلجت و همکارانش در مورد توسعه لندن این گونه توضیح می‌دهد که: "آنها در لحظه دانش دقیقی نداشتند. اصول تعیین شده‌ای را در موارد مشخص به کار نمی‌گرفتند هیچ سیاست کلی که بر اساس آن بهترین شیوه‌های عملیاتی اتخاذ گردد وجود نداشت". آنها آزمایش و خطا را در طول زمان در دستور کار قرار دادند. چطور رویکرد طراحی برای مدیریت شیوع بیماری در همه جا از شهرهای جهانی تا شهرهای سومین را باید با دید آینده نگری بهتر نگاه کرد ؟ هر چند هنوز متخصصان شهری قضاوت در مورد رابطه شهر و کرونا را زود می‌دانند، اما برخی از واقعیت‌ها را بر اساس درک گذشته و تاریخ و شرایط فعلی می‌توان دریافت کرد، برای مثال مساله تراکم شهری و مراکز خدمات شهری و گسترش بیماری از این منظر کووید -۱۹ چالشی اساسی پیش روی برنامه ریزان شهری قرار داده است و بدون شک بازنگری در مدیریت تراکم شهری کلید بقای پایدارتر در جهان به موازات پاندمیک (همه‌گیری در سطح جهانی) و اپدمیک (مسری) ها است.

بعد از کرونا باید به این فکر کنیم که مثلاً چطور قرار است با ویروس دیگری که قاعدتاً باید پیچیده‌تر از کرونا باشد چند میلیون نفر را در شهر غربال گری کنیم یا در مناطق پرتراکم از جمعیت و ساختمان چطور می‌توان امیدی به شهرنشینی مطلوب در سایه چنین بحران‌هایی داشت؟ در چنین شرایطی چطور مدیریت شهری باید بین سلامت عمومی، توسعه اقتصادی، تنوع زیستی، کنترل سوانح، انسجام اجتماعی و مدیریت بهنگام ارتباط و تعادل ایجاد کند؟ یکی از پاسخ‌های محتمل رویکرد شهر تاب آور است. شهری که با نگاه به ریشه‌های شکل گیری‌اش در طول تاریخ (در ارتباط با طبیعت، فرهنگ و اقتصاد) و استفاده از ظرفیت‌های بالفعل و بالقوه می‌تواند شرایط زیست پذیری شهروندانش را در چشم اندازی روشن ارتقا ببخشد.(شبانی امیر حسین ۱۳۹۹:)

در جهان شهری شده امروز، تقریباً در همه جای دنیا چه در جهان شهرهای غربی و چه در شهرهای کوچک و متوسط قاره دیگر، مقیاس‌هایی از نابهنجاری‌های اجتماعی، کالبدی، زیست محیطی و یا اقتصادی قابل مشاهده است.بیماری شهرها را شکل می‌دهد؛ برخی از نمادین‌ترین تحولات در برنامه‌ریزی و مدیریت شهری، مانند ایجاد نهاد شورای کار مترو پولی تن لندن و راه‌اندازی سیستم‌های فاضلاب شهری آن در اواسط قرن نوزدهم، در پاسخ به بحران‌های بهداشت عمومی مانند شیوع وبا رخ داده است.در صورتی با شیوع کرونا و تاب آوری شهری انتقال این وروساز طریق انسان به انسان از طریق روابط اجتماعی ، اقتصادی ، فرهنگی ،و آینده شهرها بعد از کرونا مورد توجه برنامه ریزان شهری قرار گرفته شده است .برنامه ریزی مدرن و مهندسی عمران در پاسخ به گسترش بیماری‌های مالاریا و وبا در شهرها از اواسط قرن نوزدهم متولد شد و زیرساخت‌های دیجیتال امروز می‌توانند نقشی تاریخی در شرایط شهری جهان بازی کنند. اکنون کرونا (کووید ۱۹) به لیست طولانی بیماری‌های عفونی مانند آنفولانزای اسپانیایی سال ۱۹۱۸ در نیویورک و مکزیکوسیتی یا بیماری ویروسی ابولا در غرب آفریقا در سال ۲۰۱۴ می‌پیوندد تا احتمالاً نشانه‌های ماندگاری در فضاهای شهری امروز جهان از خود به یادگار بگذارد.

نظریات مختلفی در خصوص بازآفرینی شهری با تاکید به شهرهای گردشگر پذیر با تکیهبر اقتصاد پایدار و ارتباط آن با گردشگری پایدار ارائه شده است.ابتدا بازآفرینی با پشتیبانی طالیه داران تئوری انتقادی و جامعه گرایان مشهوری نظیر جیکوبز مطرح شد و بعدها با تقویت دیدگاه تعاملی به عنوان یکی از ارکان مرمت شهری اعتبار خود را حفظ نمود. بعدهابازآفرینی شهری به دنبال توسعه اقتصادی و وجود جریان نوسازی در قالب تجدید نسل شهری مورد توجه قرار گرفت.

بازآفرینی و مداخله در بافتهای تاریخی شهر، و شیوع بیماری کرونا ۱۹ و شهرهای گردشگر پذیر به سمت ارائه راحل مطلوب برای برنامه ریزی تحقق «پایداری»مدنظر متخصصان و مدیران شهری است؛ اما این مداخله باید با توجه به مسئله موجود و نوع بافت تاریخی و شهرهای با جاذبه های طبیعی و تاریخی صورت پذیرد. هدف از ایناقدامات در بافتهای تاریخی حفظ ساختار و عملکرد آثار، بناهاو فضاهای تاریخی در عین انطباق آن با جامعه مدرن است. از اینمنظر اقدامات بازآفرینی و حفاظتی بافتهای تاریخی با دو رویکردمتفاوت همراه است: رویکرد ایستا و رویکرد پویا (Salama[۴] ,۲۰۰۰)در رویکرد ایستا، بناها و کالبد موجود که حائز ارزشهای تاریخی هستند حفاظت و در صورت امکان برای آیندگان تجهیز میشوند.

برای اینکه شهرها طوری طراحی جدید شوند که تاب آوری شهری از جمله شهرهای گردشگر پذیر با جمعیت بالا در رویکرد پویا، بافت تاریخی توسعه میبابد و بازسازی میشودو به عنوان بخشی از فرایند بازآفرینی یکپارچه محسوب میگردد(حسنزاده و سلطانزاده، ۱۳۹۵ :۲۰ .)پژوهش حاضر تالش دارد تابا استفاده از رویکرد پویا به بازآفرینی بافت تاریخی در شهر اردکانبپردازد. با توجه به پژوهشهای انجام شده طی دهه های اخیرمشخص شد که در خصوص بازآفرینی شهری و باالخص بازآفرینی بافت قدیم در شهر اردکان، نگرش ترکیبی بازآفرینی با رویکرد گردشگری شهری کمتر مورد توجه واقع شده است؛ و بخصوصدر شهر اردکان پژوهش های اخیر تنها از بعد راهبردهای توسعه گردشگری و یا توجه به برنامه-ریزی و احیاء بافت قدیم به اجرادرآمده اند؛ اما با توجه به نظریات اخیر در حوزه بازآفرینی و توسعه پایدار شهرها، مشخص شده است که یکی از نیروهای محرک در توسعه شهرهای پایدار توجه به گردشگری شهر است. بدین منظور تحلیل فرایند بازآفرینی شهری با رویکرد گردشگری شهری میتواندروند توسعه شهر را در مسیر پایداری قرار دهد.

در ادبیات اخیر دنیا، واژه بازآفرینی به عنوان یک واژه عام که مفاهیم دیگری نظیر بهسازی، نوسازی، بازسازی، توانمندسازی وروانبخشی را در برمیگیرد، به کار میرود. در بازآفرینی شهری،فضای شهری جدید با حفظ ویژگیهای اصلی فضا (کالبدی وفعالیتی)منجر به افزایش کارایی آن میشود(حبیبی و دیگران، ۱۳۸۶ :۵ .)در نتیجه با افزایش کارایی و کیفیت فضا، جاذبه های فضایی نیزافزایش پیدا میکند. به عبارتی دیگر در بازآفرینی شهری باألخص در بافتهای قدیمی، سازمان فضایی جدیدی منطبق با شرایط تازه باویژگیهای نو خلق میشود (زنگی آبادی و مؤیدفر، ۱۳۹۱ :۲۹۸ .)دراین شرایط، ارزشهای فرهنگی و ثروتهای بومی و تاریخی حفظ میشود، اما کیفیت محیط برای شهروندان و سایر افراد غیربومی افزایش پیدا میکند. بدین صورت در چنین شرایطی، محدودهٔ بافتتاریخی شهر، به فضاهای مستعدی برای استفاده در مقاصد گوناگون از جمله اوقات فراغت و فضایی برای استفاده گردشگران تبدیل شده و میتواند فرصتهای زیادی در راستای رشد و توسعه اقتصاد شهربه دنبال داشته باشد؛ از جمله این فرصتها ایجاد اشتغال و ارزش افزوده زمین و امالک در بافتهای قدیمی، افزایش تنوع اقتصادی،رشد کارگاههای کوچک تولیدی در این بافتها و عرضه تولیدات آنهاست. علاوه بر این، ساکنان محلی ممکن است به مجموعهٔ وسیع از فعالیتهای خدماتی دسترسی پیدا کنند و این فرصت به افزایش کیفیت اجتماعی و درآمد ساکنان منجر میشود.

تاب آوری شهرها در برابر سوانح طبیعی و انسان ساخت اصولی و همچنین در فرایند توسعه نادیده یا کم اهمیت تلقی شده ،اما یک باره شرایط بحران مد نظر قرار می گیرد و منجر به تغییراتی در برنامه ریزی وطراحی محیطی می شود.

---

[۴] Salama

ابعاد بحران کرونا منجر به چالش جهانی و نا کار آمدی مدیریت جهانی توسعه در ابعاد و ارکان مختلف توسعه پایدار ساخت ، به گونه ای برخلاف بیشتر بحران ها و آسیب های اجتماعی جمعی دیگر ،بخصوص مکان های عمومی دارای جمعیت زیاد تاحت تاثیر این بیماری قرار داده است . به نظر می رسد خسارات جانی و مالی این اپیدمی بر جهان توسعه یافته و بخصوص و کلان شهرها و شهرهای جهانی و شهرهای گردشگر پذیر بسیار وسیع تر از جهان در حال توسعه و توسعه نیافته است .در برابر بحران ها شیوع ویروس کرونا با شتابی کم سابقه ،پیچیدگی اطلاعات اندک نسبت به آن ، زیست بشری و به طور خاص شهرها ،و روستاها در معرض آزمونی دشوار قرار داده که این بار بیش از اسیب موضوعی و کلیت و بقای جوامع شهری و روستایی در تمام مکان ها و ارکانها در معرض آسیب قرار داده است. (معاونت پژوهش زیر بنایی و امور تولیدی دفتر :مطالعات زیر بنایی اردیبهشت ۱۳۹۹)

ترویج آگاهی اعتماد جمعی در شهرها نسبت به واقعیت ها و نظام مدیریت شهری و کشوری برای جلوگیری از بحران شیوع ویروس کرونا ،امری جهانی می باشد که علاوه بر اثرات زیستی باید انتظار مواجه با اثرات اقتصادی ناشی از آن بود ،تاثیرات اجتماعی و تبعات روانی و رفتاری ناشی از آن تا مدت ها موجب استرس در شهرها می شود . تبعات از جنس محلی و مبتنی بر فرهنگ و الگوی زیستی و روابط اجتماعی کم رنگ تر و به صورتی جهانی تر شده است . در واقع ویروس کرونا یک بحرانی نیست یک شهر درگیر خود کرده باشد بلکه یک بحرانی جهانی است و نیازمند و اقدامات محلی در کاهش اثرات اجتماعی و روانی آن بر مدیریت و نظام حکمروایی به عنوان خط مقدم مواجه و پیش بینی و انجام اثرات در عرضه زیستی در مقیاس محلات شهری است (وحید حائری :۱۳۹۸).

شیوع COVID-19 و چالش های جدیدی در جهان مطرح کرد و باعث ابعاد جدیدی بحران شهری و تاثیرات اداب شهر نشینی آشنا نمود .ویروس کرونا از لحاظ منشا و شیوع انتشار باید بحرانی زاییده نظام شهری نوین نامید ؛زیرا اثرات مستقیم و ارتباط جهانی و روابط اجتماعی منتشر و شیوع یافته و زندگی شهرها را به چالش اصلی خود یعنی جامعه شهری و شهروندی فراخوانده است .که بحران جهانی را به عنوان میراث بر جای خواهد ماند ،این امر باعث عبرت برای پایداری و تاب آوری جوامع شهری پیوند روابط اجتماعی در میان فضای جتماعی و نظام قدرت در بستر کالبدی و عملکردی شهرها خواهد بود؛ با رویکرد ها و اقدامات نظام های قدرت و حکمروایی شهری مختلف در بحرانی جهانی می باشد در صورت لزوم اقدامات محلی و محله ای و مدیریت شهرها به صورت جدی تر خواهد بود .و اعلام شیوع کرونا توسط رسانه ها و اخبار واکنش مدیریت شهرا ،نظام حکمروایی شهری و ذی نفعان مشاهده نمود ؛نمونه های اصلی وجود شهر –یا تسامح در محدود کردن سفر به نقاط گردشگری که کدام باعث شیوع بیشتر این بیماری در شهرها ی مختلف شده است (وحید حائری:۱۳۹۸)

تأثیر COVID-19 بر صنعت گردشگری نه تنها منعکس می شود در درآمد پایین در سمت عرضه بلکه در خطر ذاتی افرادبرداشت در سمت تقاضا.سلامتی نگرانی های ایمنی یک عامل کلیدی در است تمایل گردشگران برای سفر و به شدت تحت تأثیر تقاضای گردشگری(Simon[۵], 2009). علاوه بر این ، درک خطر گردشگران متفاوت است (Reisinger & Maundo[۶], 2005)

بر اساس ویژگیهای پیچیده روانشناختی.در حالی که موسسات اخیراً سعی در ارائه پیش بینی در سطح کلان مربوط به COVID-19 علت طولانی تر شدن مدت آن در فصل های مختلف نیازمند پژوهش بیشتر خواهد بود .بر تأثیرات احتمالی شخصی شیوع متمرکز شده است. جهانگردی ، وابستگی زیادی به جریان های گردشگری دارد و بر اساس پاسخ های افراد شکل می گیرد. بیشترتحقیقات در مورد رفتارگردشگران در میان این همه گیری لازم است.بنابراین این مقاله برای رفع این شکاف دانش انجام شده است کاوش در مورد چگونگی تحولات گردشگری در انواع ادراک شده رخ می دهد خطر در طول COVID-19 بر اساس تئوری فاصله روانشناختی وسطح جمع فاصله روانشناختی به عنوان "فاصله ذهنی یک" تعریف می شودواقعه در فضای روانشناختی بازیگر ، و نظریه وجود داردابعاد مختلف فاصله را می توان تحت یک روانشناسی متحد کردفضا »(Kyeongheui, Zhang[۷], & Li, 2008, p. 707.)این مفهوم شامل می شود .

آثار کرونا بر حوزه شهرنشینی و توسعه شهری

با توجه به وضعیت بحران کرونا در سراسر جهان و شرایط ماندن در خانه با رعایت فاصله گذاری اجتماعی ،آسیب های اجتماعی آغاز شده است برخی از کارشناسان اثرات این آسیب ها ناشی از فضاهای کالبدی مساکن و فضاهای سکونتی می دانند .که کوچک بودن فضا سکونت و تداخل تحریم بین اعضای خانواده و رو برو شدن بیش از حد در کنار همدیگر ،معضلات اجتماعی از جمله دعوا های خانوادگی و حتی همسایگی در بر داشته است بخصوص کسانی که آپارتمان نشین هستند .بسته بودن فضاهای و امکان چرخش هوا به بیرون ایجاد گسترش ویروس به سایر افراد خانواده بشتر خواهد بود و بچه هاو کودکان که در چنین فضاهای نبود مکانی برای بازی کردن از جمله مشکلات مسکونی در شرایط بحرانی مهم تلقی می شود .لذا برای معضلات

---

۵ Salama
۶ Reisinger & Maundo
۷ Kyeongheui, Zhang

فوق برای مواجه به بحران های مشابه تعریف بام سبز ،در نظر گرفتن بالکن در تمام واحدهای مسکونی با دسترسی فضای کاملا بازو دسترسی باز با محیط بیرون ، شهر پاوه از نظر معماری و فضاهای باز مثل شهرهای دیگر دچار مشکلات کمبود فضاهای برای ساکنین را دارد . (معاونت پژوهش های زیر بنایی و امور تولیدی دفتر مطالعات زیر بنایی :۱۳۹۹)

محله های خودکفا و شهرسازی محله محور

شیوع کرونا سبب شد که تدابیر بهداشتی در شهرها و شهروندان در برابر پرسش های مهمی در بین مردم قرار گیرد ،که شکل و طراحی شهر پاوه چه تاثیری بر انتقال ویروس داشته است خدمات شهری فاصله نزدیک کمترین فاصله را برای خرید مایحتاج روزانه خود داشته باشند و به مرکز شهر مراجعه نکنند .

در واقع این پرسش بر خواسته از آثار فرم شهر می باشد که تعامل زیاد مردم و گسترش بیشتر آن منجر می شود . در صورتی پاسخ قطعی برای این پرسش نمی توان داد ولی می توان کنترل رفت آمد به شیوه طراحی تمرکزگرا و غیر متمرکز فرم شهری است :تمرکز خدمات در شهرها ی تمرکز گرا موجب تشکیل تجمع های بزرگ تر می شود و احتمالافزایش بیشتر انتقال ویروس به سایر محلات و افراد است .شهرهای که تمرکز گرا هستند افزایش حمل نقل عمومی و ارتباط مردم با یکدیگر بیشتر خواهد بود پاوه جزء شهرهای متمرکز گرا می باشد چون یکی از شهرهای مرزی و گردشگر پذیر است

در مقابل در شهرهای غیر متمرکز هر یک از بخش های شهر با دار بودن خود کفایی نسبی، راحت تر با سیاست قرنطینه تطابق می یابند و با محدود شدن افراد در رفت آمد ها ،کنترل هگانی و شکستن زنجیره انتقال ویروس سریع تر مسیر خواهد شد . فرم این گونه شهرها ،به دلیلی کمتر شدن نیاز به خرج از محدوده شهری ، اتکا به خدرو و حمل نقل عمومی کمتر بوده و شهروندان بیشتر بر پیاده و دوچرخه می توانند مایحتاج خود را تامین کنند ؛ از این رو تعامل کمتری دارند و زنجیره کرونا شکست می دهند

می توان گفت شهری که با مسافت کوتا ه تامین نیازهای ضروری و خدمات در سطح محله ملاک برنامه ریزی شهرهای در ساختار شهری از تک مرکزیت یا مرکزیت قوی به سمت چند مرکزی در شهرهای بزرگ و کلان شهرها تغییر یابد . در صورتی شهر پاوه با تک مرکزیت از جمله شهرهای کوچک میانی و الحاق چند روستا به شهر نیاز چند مرکزی می با شد .(گونا مهردانش :۱۳۹۷)

دیدگاه	نکات کلیدی	ماخذ
جامعه شناسی شهری	واحدهای اجتماعی حقیقی که به صورت اتفاقی و ناخود آگاه به وجود آمده اند و با گذشت زمان توانسته اند شکل قالب پایداری به خود بگیرند وحریم معینی را برای خود تعریف کنند که این حریم با نوعی همبستگی و روابط متقابل جمعی به وجود آمده است .	توسلی ۱۳:۱۳۷۹
علوم اجتماعی	حوزه ای کوچک و مسکونی که در بر گیرنده ساکنان و روابط آنهاست ودر شکل گیری آن گروها ی اولیه نقش انکار ناپذیری دارند .	گولد کولب ،۹۲۴:۱۳۷۰عبداللهی و دیگران ۸۹:۱۳۸۹
جغرافیا شهری	محله دارای مکان معین ودر برگیرنده اجتماعی است که در چنیین فضاهای سکونت دارند واز برخورداری های فراوان «نخستین »یا «رویارویی»با یکدیگر بهره می برند	گولد و کولب ،۹۲۴:۱۳۷۰

منبع :زهرا احمدی پور ،دکتر مصطفی قادری حاجت

خدمات محله ای

در بسیاری از شهرها توسعه ارگانیک شهری در مسیر رو به تکامل خود از زمان شروع تا به امروز دارای روند نسبتا متعادلی بوده و طوریکه در اکثر فضا های شهری همه عناصر شهری دارای یک همگونی و سازگاری خارق العاده و با یکدیگر بوده اند.به علاوه در طراحی هاو معماری ها اکثراً به صورت اگاهانه یا نا اگاهانه این هم این همگونی ها رعایت شده است عناصر شهری از قبیل بازار ،محلات راسته خیابانها ،میادین و...هماهنگی با یکدیگرقرار دارند

کاربری تجاری و خدمات مختلط (تجاری و مسکونی)

سطح تجاری مقیاس محلی در برگیرنده ی خرده فروشی کالا ،خرو بار فروشی،نانوایی،آرایشگاه و...می باشد .مجموع سطح خدمات تجاری کل شهر پاوه ۶/۱هکتار می باشد .رقم مذکور ۰/۷۱درصد از کل خدمات شهررا به خود اختصاص می دهد .در میان ۴محله ی پاوه ،محله ی ۳(به جهت قرار گیری بازار به سهم ۲۲/۱درصد و محله ۴با سهم ۴۸ /۰به ترتیب بیشترین و کمترین میزان خدمات تجاری محله ای را به خود اختصاص می دهد برداشت میدانی مهندسین مشاور در سال ۱۳۸۸سطح کاربری مختلط ۱۱۷۳۸۷/۵۸متر مربع می باشد .

محله ۳پاوه ۷/۹۰درصد از اراضی تحت پوشش کاربری مختلط را به خود اختصاص می دهد.ضمناتمامی محلات شهر داری کاربری مختلط می باشند

کابری آموزشی

خدمات اموزشی در سطح محله شامل کودکستان و دبستان ،راهنمایی و..می باشد .اراضی تحت پوشش این کاربری روی هم رفته سطح معادل ۸۶۷۵۰/۲۵متر مربع را به خود اختصاص می دهند.رقم مذکور ۴/۱۸در صد در خدمات محله شهر پاوه به خود اختصاص می دهند محلات ۱،۲،۴ فاقد کودکستان می باشند ودر زمینه آموزشی با کمبود مواجه هستند .محله ۴ با اختصاص ۵/۶۴درصد از کل کاربری آموزشی محلات بالاترین سطح کاربری آموزشی در میان محلات شهر را دارا است.

کاربری بهداشتی

با توجه به جدول محلات ۱و۲از خدمات بهداشتی برخوردار می باشند .توزیع خدمات بهداشتی در سطح محله ۴به صورت یکسان نمی باشد .به گونه ای که محله ۳فاقد کاربری بهداشتی بوده ودر محله ۴نیز فقط ۱۱/۲۵متر مربع فضای بهداشتی موجود است.

کاربری درمانی

بر اساس برداشت میدانی مشاور درسال ۱۳۸۸جمع سطوح اختصاص یافته به این کاربری معادل معادل ۲۰۳۹۲متر مربع می باشد که حدود ۰/۹۸از مساحت خدمات محله ای را به خود اختصاص داده است و توزیع خدمات درمانی در شهر پاوه نا متوازن به نظر می رسد .به طور که ۱و۴فاقد کاربری درمانی بوده وفقط در محله ۲با ۱۹۲۷۰/۶۵متر مربع بیشترین درصد را به خود اختصاص داده است .

کاربری مذهبی

خدمات مذهبی محلات شهر پاوه با سطحی معادل ۸۸۵۴/۴۵متر مربع با ۰/۳۹درصد از کل خدمات محله ای شهر تحت پوشش خود قرار می دهند .بررسی نحوه توزیع خدمات مذهبی شهر پاوه نشان می دهند که تمامی ۴محله از این کاربری بهره تقریبا مساوی دارند .

کاربری ورزشی

توزیع و پراکنش خدمات ورزشی در سطح محلات شهر پاوه نامتوازن به نظر می رسد به گونه ای که محلات ۲و ۳فاقد کاربری ورزشی بوده و محله ۱نیزفقط ۰/۰۵درصد از کاربری ورزشی را به خود اختصاص داده اسست .به میزان ۳۱۵/۲۱متر مربع واین متراژدر کل شهر ۱۰۴۲۹/۳۷مترمربع می باشد.

پارک و فضای سبز

شهر پاوه با کمبود فضای سبز در سطح محلات مواجه است .براساس برداشت میدانی مشاور در سال ۵۷۰۲۹/۱۳۸۸۳۵متر مربع از اراضی شهر پاوه تحت پوشش فضای سبز محله ای قرار گرفته است .رقم مذکور معادل ۲/۵۱درصد از کل خدمات محله شهر می باشد .توزیع خدمات فضای شهر در محله ۴ موجود است کمترین آن به مساحت ۱۷۱۱/۷۸متر مربع در محله شماره ۳ وبیشترین آن ۳۲۴۴۸/۰۲متربع مربوط به محله شماره ی ۲می باشد .

جمع بندی براساس مطالعات فوق در شهر پاوه خدمات چون فضا های ورزشی ،فضای سبز وپارک محله ای ،کودکستان و مراکز فرهنگی ،مراکز درمانی و بهداشتی در اکثر محلات دچار کمبود می باشند .لذا نیازمند توسعه این خدمات در سطح محلات ۴ گانه ی شهر است.(گونا مهردانش ،۱۳۹۷)

کاربری‌ها	محله‌ی ۱	محله‌ی ۲	محله‌ی ۳	محله‌ی ۴	جمع کاربری
مسکونی	۱۵۳۰۷/۹۷	۶۴۴۵۱/۹۲	۱۳۸۷۳/۳۰	۱۸۶۷۸۶	۵۴۰۱۸۴/۱۸
مختلط مسکونی -تجاری	۲۲۱۲۰/۲۷	۲۷۴۷۸/۶۹	۳۴۲۷۱/۸۱	۳۳۵۱۶/۸۱	۱۱۷۳۸۷/۵۸
کودکستان	----------	----------	۵۱۵/۹۶	----------	۵۱۵/۹۶
دبستان	۱۲۶۶/۹۲	۱۱۹۲/۵۶	۹۱۷/۹۰	۱۹۳۹/۱۶	۵۳۱۶/۵۴
راهنمایی	۱۲۳۹/۸۹	----------	۳۲۱۷/۹۳	۱۲۲۳۴/۷۳	۱۶۶۹۲/۵۵
دبیرستان	۱۰۸۶۸/۵۱	۶۳۱۰/۲۲	۳۸۶۳/۵۷	۴۸۰۹/۲۰	۲۵۸۵۱/۵۰
آموزش عالی	----------	----------	----------	۶۸۵۳/۱۳	۶۸۵۳/۱۳
آموزش استسنایی	----------	----------	۲۲۶۷/۶۰	----------	۲۲۶۷/۶۰
آموزش	----------	----------	۳۳۸۶/۵۸	----------	۳۳۸۶/۵۸
هنرستان	۱۷۶۵/۷۵	۸۸۶۳/۲۲	----------	۱۵۲۳۷/۴۳	۲۵۸۶۶/۴۰
فرهنگی	۱۲۷۵/۶۵	----------	۱۳۰۸/۴۰	----------	۲۵۸۴/۰۵
مذهبی	۱۷۳۴/۷۱	۳۶۸/۵۴	۵۱۸۳/۲۷	۱۵۶۷/۹۴	۸۸۵۴/۴۵
بهداشتی	۲۹۴/۶۶	۳۳۲/۵۲	----------	۱۱/۲۵	۶۳۸/۴۳
درمانی	----------	۱۹۲۷۰/۶۵	۱۱۲۰/۹۶	----------	۲۰۳۹۱/۶۱
ورزشی	۳۱۵/۲۱	----------	----------	۱۰۱۱۴/۱۷	۱۰۴۲۹/۳۷
اداری وانتظامی	۱۲۲۶۳/۲۲	۲۶۱۳۶/۱۵	۲۱۹۶۸/۶۷	۵۵۶۷۴/۲۰	۱۱۶۴۱/۲۳
تجاری وخدماتی	۳۳۴۵/۲۹	۴۱۸۱/۱۸	۵۲۴۹/۷۱	۳۲۷۰/۰۲	۱۶۰۴۶/۲۰
حمل و نقل وانبار	۳۵۲/۹۷	۳۸۱۰/۱۵	۵۵۱/۳۳	۴۰۱/۳۲	۵۱۱۵/۷۸
تاسیسات شهری	۲۱۹۱	۲۱۹۰/۲۴	۹۰۸/۲۹	۸۴۲/۳۵	۶۱۳۱/۸۲
تجهیزات شهری	۲۴۶۴۷	۳۳۱۳/۲۵	----------	۳۶۳۹/۵۳	۳۱۶۰۰/۷۸
پارک و فضای	۱۳۲۷۹/۴۶	۳۲۴۴۸/۰۲	۱۷۱۱/۷۸	۹۵۹۰/۰۹	۵۷۰۲۹/۳۵
کارگاهی و صنعتی	۴۱۳/۴۱	۱۵۷۳/۱۲	----------	۵۵۲/۳۹	۲۵۳۸/۹۳
گردشگری	۴۶۶/۲۷	۳۰۷۲/۱۱	----------	۱۴۷۸/۰۱	۵۰۱۶/۳۸
موارد خاص (دامداری و...)	۱۴۱۴/۶۵	----------	----------	----------	۱۴۱۴/۶۵
اراضی زراعی	----------	----------	۴۷۱۹/۵۹	----------	۴۷۱۹/۵۹
باغات	۱۰۲۵۰۵/۴۲	۹۳۴۲۲/۵۰	۴۱۶۷۲/۹۱	۸۵۰۵/۳۱	۲۴۶۱۰۶/۱۴
مسیل	۱۰۰۰۹/۷۳	۳۷۳۲/۳۷	۶۵۶/۴۹	۲۱۰/۹۵	۱۴۶۰۹/۵۴
معابر	۱۳۸۲۶۷/۴۰	۱۴۰۱۱۹/۰۲	۹۶۴۱/۴	۱۹۷۵۳۸/۲۲	۵۷۲۳۳۹
بایر	۸۰۴۹۱/۵۰	۸۹۷۹۴/۳۹	۶۰۳۳۹/۳۵	۱۶۹۸۵۷/۵۸	۴۰۳۴۰۱/۸۳
جمع کل	۵۸۳۶۰۱/۸	۵۳۲۰۶۰/۸	۴۲۳۲۰۰/۸	۷۲۴۶۲۹/۸	۲۲۶۹۳۳۱

امروزه توجه به شهرهای کوچک و میانی در کشور توسعه یافته ،یک اولویت است ؛زیرا تقویت این شهرها در بسیاری از زمینه ها به بهبود کیفیت زندگی جوامع ،منجر شده و از خدمات زیست محیطی موجود درآنها می توان برای بهبود مسائل اجتماعی ،روانی ،بهداشتی وانسانی ،و عدالت فضایی ،کمک گرفت،(کاریو ودیگران،۲۱۳:۲۰۱۱)،بنا براین ،مدیریت این شهرها ،چهار چوپ ها ویژگی های و پیچیدگی های خاصی ،خواهد داشت .پژوهشی بر ارزیابی پایداری اجتماعی محلات شهری در شهرهای کوچک و میانی ،به طور خاص شهر پاوه را مورد تحلیل و ارزیابی قرار دهد هر شهر از چندین محله تشکیل شده است و با الحاق چهار روستا دوریسان ، چورژی ، سرکران، نسمه به محلات شهر پاوه اضافه شده است که نیازمند برنامه ریزی برای پایداری اجتماعی محلات شهری پاوه در نظر گرفته می شود .

نمونه موفق از رویکرد بازآفرینی شهری در ایران

۱- هدف اصلی : ایجاد محور شریانی درجه یک بر اساس طرح جامع شهر تهران در سال ۱۳۴۹
۲- هدف ثانویه :تامین
۳- هزینه اجرایی از طریق فروش واحد های مسکونی ،اداری و تجاری

از منظر مکانی :بافت میانی

از منظر زمان شکل گیری:بافت های فرسوده و بافت های که در حال فرسوده شدن هستند

از منظر زمان مداخلات : در مرحله تصمیم سازی و تصمیم گیری(طراحی) و اجرا

از منظر ارزشمندی بافت :فاقد ارزش

از منظر مقیاس مداخله :در سطح اجرایی طراحی شهری – طراحی معماری)

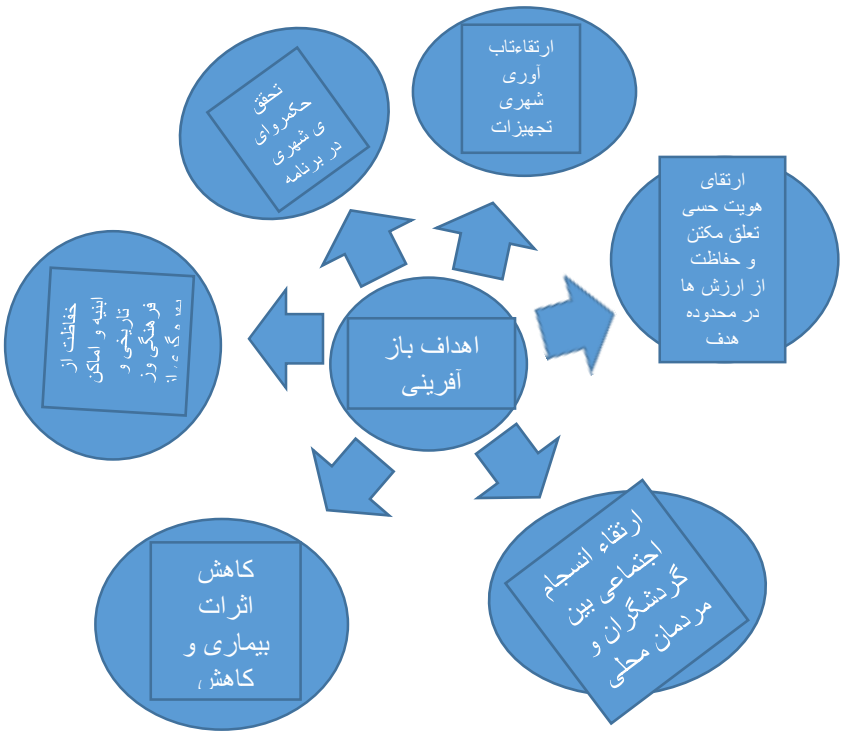
از منظر نوع مداخله نوسازی

از منظر مشارکت :مشارکت عمومی و غیر دولتی

از منظر روش شناختی :روش نوسازی – رفاهی روش تکپردازی(نخبه گرایانه)

از منظر مکان مداخله : در سطح مسکن و مرکز زیر ساخت

مدل مفهومی منبع : نگارنده پژوهش ۱۴۰۰

نهادهای محلی در شهرها

شرایط بروز بحرانی شهری ،بخصوص بلایای طبیعی با شیوع بیماری ها خود کفای محلات شهری در امر پایداری و مدیریت در مقیاس محلی اهمیت دو چندان می یابد . این مدیریت محله ای بر مبانی سازمان ها و نهاد های اجتماعی محله شکل می گیرد

شهر سلامت محور

شهر سلامت محور یا شهر سالم چیزی جدا از ابعاد گوناگون و لایه‌های متعدد سلامت نیست چنانچه از بعد فیزیکی و کالبدی به موضوع نگاه کنیم شهر سالم یا شهر سلامت محور می‌تواند شاخصه‌های خودش را داشته باشد. چنانچه بعد ذهنی یا روانی موضوع را بررسی کنیم باز هم ویژگی‌های خاص خودش را دارد و در ابعاد اجتماعی و معنوی نیز شهر سلامت محور تعاریف و سازوکارهای مخصوص به خود را دارد.

مهم‌ترین چالش در تحقق این رویکرد

یکی از چالش‌های مهم در مسیر فضای شهر سلامت محور، تعریف سلامت شهروندان می باشد . از سال ۱۹۴۸ که سازمان بهداشت جهانی(WHO))اهمیت سلامت جامعه مطرح نموده است ، همچنین تلاش خود برای سلامت صرفاً به معنای نبود بیماری اطلاق نشود و نبود بیماری تنها به معنای وجود سلامت نباشد. این سازمان سعی کرد ابعاد اجتماعی و ابعادی فراتر از ابعاد فیزیولوژیک را هم در سلامت لحاظ کند.بعد از آن تعریف موضوع و حد و حدود فضای شهر سلامت مورد چالش قرار می‌گیرد، این سوال که" سلامتی چیست؟ " چالش مهم پیش روی شهر سلامت محور است. هم می‌توان سلامت را از نظر لایه‌های مختلف فردی مدنظر داشت که سلامت جسم و روح و ذهن انسان را شامل می‌شود و هم می‌توان سلامت را به لایه‌های اجتماعی اطلاق کرد که در آنجا سلامت اجتماعی مطرح است که زیر مجموعه‌های خودش را دارد. در برخی منابع و در مقیاس‌های بالاتر حتی از سلامت معنوی فرد و سلامت اجتماعی نیز نام برده می‌شود. اینکه ما سلامت را چه می‌دانیم و انسان سالم و جامعه سالم را چطور انسان و چطور جامعه‌ای قلمداد می‌کنیم بسیار مهم است و توجه نکردن به آن موجب می‌شود رسیدن به شهر سلامت محور به راحتی ممکن نباشد زیرا شهر سلامت محور موضوعی دامنه دار و وسیع است و دیدگاه‌های مختلفی در این زمینه وجود دارد.که با چالش ویروس اپیدیمی کرونا ۱۹ شهر سلامت محور در حوزه باز آفرینی شهری مورد بحث واقع شده است با چالش کرونا در شهرستان پاوه مثل سایر شهرهای دیگر از نظر گردشگر پذیر بودن این شهر بیشترین بیماری و بستری در بیمارستان خود جای دارد که با توجه رنگ قرمز در سال ۱۴۰۰ به خود اختصاص داده است از این نظر شهر سلامت محور بحران ورد گردشگران به چنین شهرهای نیازمند مدیریت و برنامه ریزی بیشتر می باشد .

شرایط تحقق رویکرد شهر سلامت محور چیست؟

بخش مهمی از شرایط امروز در حوزه سلامت، ملاحظات فرهنگی است. چتر فرهنگ بر حوزه سلامت نیز افراشته شده است و این بدان معناست که نمی‌توان سلامت را به عنوان یک واژه ایستا، ثابت، در همه جا و در همه زمان‌ها و مکان‌ها با یک نگاه تعریف کرد.فرهنگ و فاصله اجتماعی که مقوله جدید نیازمند چالش بحرانی برای بهبود شرایط در شهرها و دوری از فضاهای عمومی و نیازمند برنامه ریزی منسجم دقیق برای بهبود شهر سلامت محور می باشد که باعث باز آفرینی شهری می گردد با توجه به شرایط شرکت در مراسمات و جشن های مختلف و دید بازدید اقوام باعث افزایش و ماندگاری این ویروس درسطح شهرستان شده است .

قطعاً انسان سالم ایرانی و مسلمان، انسان سالم انگلیسی، انسان سالم آفریقایی یا ژاپنی و جامعه سالم در هرکدام از این جغرافیاها و فرهنگ‌ها تعریف مخصوص به خود را دارد زیرا پیش زمینه‌های فرهنگی، اجتماعی و عقیدتی می‌تواند به شدت بر حوزه سلامت تأثیرگذار باشد. امروزه حوزه علوم اجتماعی و حوزه پزشکی نیز به همین دلیل با یکدیگر همراه شده است. این دیدگاه سعی دارد پزشکی را تنها یک علم در درون خود محدود نبیند. به همین دلیل

امروزه پزشکی نیز یک علم بین رشته‌ای قلمداد می‌شود زیرا چنانچه حوزه‌های انسانی و اجتماعی را مدنظر قرار ندهد قطعاً در انجام رسالت خود ناتوان خواهد بود. گردشگری با تبادل قومها و مذاهب مختلف در حین حال توجه به بهداشت و سلامت سلامتی، مردمان ،محلی به خطر انداخته است.

چالش‌های پیش روی تحقق شهر سلامت محور

باید در ابتدا تعریفی از جایگاه فردی و اجتماعی شهروندان در ساختار شهرهای ایرانی داشت. شهرپاوه جایگاه اجتماعی و فردی بین مردم بسیار بلا بوده که سرچشمه آن فرهنگ شهر پاوه است .یا اینکه چه چیزی موجب شده که در طول تاریخ شهر ایرانی مکانی باشد که انسان سالم در آن حس سلامتی را دریافت کند. زمانی که انسان نسبت به محیطی احساس خطر یا ناامنی کند قطعاً واکنش نشان می‌دهد. ما توانسته‌ایم با چالش‌های سلامتی در شهرهای ایرانی وشهر پاوه را که از نظر خصوصیات مشترک و یک دست می باشد مانند بعضی از شهر به خصوص شهرهایی که تا قرن‌ها باقی مانده‌اند کنار بیاییم اما چرا ریشه‌ها وبنیان‌های فکری و فلسفی شکل دهنده شهر ایرانی از جمله شهر پاوه در دوره معاصر دچار چالش می‌شود.این موضوع از منظر اقتصادی، در حوزه اقتصاد شهری از منظر جامعه شناسی در حوزه جامعه شناسی شهری و از منظر سلامت در حوزه مطالعات شهر سالم قابل بررسی است، شاید برخی مفاهیم کلیدی در دوره معاصر فراموش شده است و یکی از موارد تاکید شده که به خصوص در حوزه سلامت نیز نقش مهمی را ایفا می‌کند بر هم خوردن تعادل‌ها در حوزه شهری است.زمانی که تعادل سیستم طبیعی و مصنوع شهر را به هم می‌زنیم، وقتی تعادل میان محیط ساخته شده و محیط طبیعت محور در شهر از بین می‌رود و زمانی که دسترسی به نور، هوا و اکسیژن در طراحی‌ها جزو آخرین اولویت‌ها چه در مقیاس خرد شهر و چه در مقیاس کلان و ساختارهای کلی است نباید انتظار بیشتری داشت با وجود شیوع ویروس کرونا جریان هوا یکی از راهکارهای مقابله با این ویروس می باشد.

مسئله امروز ما این است که مفاهیم کلیدی که زیست‌پذیری در شهرها را در طول تاریخ با وجود همه محدودیت‌ها و چالش‌هایی که با آن دست و پنجه نرم می‌کردند ممکن می‌کرده است امروز به دست فراموشی سپرده شده است. وقتی این کیفیت‌ها و ویژگی‌ها کنار گذاشته، فراموش یا کم رنگ می‌شود نمی‌توان انتظار داشت که دچار بحران‌های متعددی نشویم. این یک موضوع اساسی و بنیادی در مسیر تحقق شهر سلامت محور محسوب می‌شود./خبر گزاری ایمنا " امیر حسین شبانی، عضو هیئت علمی گروه شهرسازی و معماری دانشگاه آزاد نجف‌آباد" ۱۳۹۹

نتیجه گیری

دوران شیوع کرونا که شیوع آن کشور در چین و بعد از دو ماه، در سراسر جهان، که به نام کرونایی چینی و بعد از مدتی شیوع نوع دیگری به نام کرونا انگلیسی خطر تهدید جهانی محسوب می باشد .که موجب چالش های در صنعت های مهم ، صنعت گردشگری شده است. به ویژه اینکه سازمان بهداشت جهانی پرهیز از مسافرت و تجارت غیرضروری را به منظور پیشگیری از شیوع این ویروس ضروری دانسته است. از طرف دیگر، اتفاقات اخیر در ایران، باعث کاهش چشمگیر ورود گردشگران به ایران شده بود که علاوه بر آن در حال حاضر نیز، بر اساس دستورالعمل پیشگیری و کنترل شیوع ویروس کرونا در تاسیسات گردشگری، تمام سفرهای نوروزی داخلی لغو شده اند. پیشگری و حیات ،سلامت انسانها حق اساسی است که یک هدف مهم اجتماعی برای همه جوامع است و تمام دولتها موظف به تأمین سلامت افراد می باشند که تاب آوری و مقابله با آن باید بر اساس برنامه ریزی و مدیریت شرایط بحران و بعد از کرونا باز آفرینی شهری شهرهای که قبلا مرکز گردشگری و اقتصاد آنها وابسته به گردشگری بوده است لذا امنیت اجتماعی در یک مقصد سفر صرفا امنیت پلیسی نیست بلکه نیاز یک مشارکت همکانی و فردی و رعایت بهداشت و استفاده از ماسک و دستکش و ضد عفونی کردن محیط کار بلکه مانند یک رقابت امنیتی جامعه و شهروندان در شهرها و روستاها است که در ریشه گسترش ویروس در بطن جامعه و اجتماع ریشه دارد. در واقع با تحقق بیشتر آن از اینکه جنبه بازدارندگی داشته باشند جنبه پیشگیرانه داشته و به نوعی ریشه در نوع عملکرد دولتها و رعایت مسائل بهداشتی توسط جوامع آنها دارد که تامین و رعایت بهداشت و سلامت عمومی یکی از شاخصه های اساسی تحقق امنیت جامعه است. با توجه به وضعیت بحران کرونا در سراسر جهان و شرایط ماندن در خانه با رعایت فاصله گذاری اجتماعی ،آسیب های اجتماعی آغاز شده است برخی از کارشناسان اثرات این آسیب ها ناشی از فضاهای کالبدی مساکن و فضاهای سکونتی می دانند .که کوچک بودن فضا سکونت و تداخل تحریم بین اعضای خانواده و رو برو شدن بیش از حد در کنار همدیگر ،معضلات اجتماعی از جمله دعوا های خانوادگی و حتی همسایگی در بر داشته است بخصوص کسانی که آپارتمان نشین هستند .بسته بودن فضاهای و امکان چرخش هوا به بیرون ایجاد گسترش ویروس به سایر افراد خانواده بشتر خواهد بود و بچه هاو کودکان که در چنین فضاهای نبود مکانی برای بازی کردن از جمله مشکلات مسکونی در شرایط بحرانی مهم تلقی می شود .لذا برای معضلات فوق برای مواجه به بحران های مشابه تعریف بام سبز ،در نظر گرفتن بالکن در تمام واحدهای مسکونی با دسترسی فضای کاملا بازو دسترسی باز با محیط بیرون ، شهر پاوه از نظر معماری و فضاهای باز مثل شهرهای دیگر دچار مشکلات کمبود فضاهای برای ساکنین را دارد در شهر پاوه خدمات چون فضا های ورزشی ،فضای سبز وپارک محله ای ،کودکستان و مراکز فرهنگی ،مراکز درمانی و بهداشتی محلات دچار کمبود می باشند .لذا نیازمند توسعه این خدمات در سطح محلات ۴ گانه ی شهر است با الحاق چهار روستا نسمه و سرکران ، دوریسان ، چورژه نیازمند باز آفرینی از نظر ساخت ساز و حمل نقل و گردشگری ، مکان های دیدنی و اقامتگاه ها و تجهیزات هوشمند شهری ، اصول رعایت شهر سازی و شهر سلامت محور واهمیت دادن به منظر شهری و خدمات و عدالت فضایی برای تمام ساکنین در شهر است .. و جامعه مهمان و میزبان در شرایط مدیریت بحران باید هر گونه تجمع و مسافر از شهرهای دیگرمقابله جدی کند تا شرایط بدتر نکند

شهر پاوه یکی از شهرهای گردشگر پذیر می باشد این امر باعث شده که بیشترین بیماران کرونای داشته باشیم . بشترین کسانی که به شهر پاوه مراجعه کرده اند مال روستاهای که گردشگر بیشتر وارد روستا شده است و نیازمند مدیریت بحران در شرایط کنونی دارد . شهرها کانون خدمات برای شهروندان و روستایان حوزه نفوذ هستند که افراد یک بار صف سیم کارت برای سهام عدالت، یک بار صف در دفاتر پیشخوان برای ثبت نام سامانه سجام، یک بار صف طولانی و متراکم تمدید دفترچه بیمه و یک بار صف داروهای خاص نظیر انسولین اینها مواردی است که شیوع کرونا را افزایش می‌دهد و همه هم ناشی از تصمیمات دولت برنامهریزی برای این گونه موارد باید داشته باشد . جمع بندی براساس مطالعات فوق در شهر پاوه خدمات چون فضا های ورزشی ،فضای سبز وپارک محله ای ،کودکستان و مراکز فرهنگی ،مراکز درمانی و بهداشتی در اکثر محلات دچار کمبود می باشند .لذا نیازمند توسعه این خدمات در سطح محلات ۴ گانه ی شهر است با الحاق چهار روستا نسمه و سرکران ، دوریسان ، چورژه نیازمند باز آفرینی از نظر ساخت ساز و حمل نقل و گردشگری ، مکان های دیدنی و اقامتگاه ها و تجهیزات هوشمند شهری ، اصول رعایت شهر سازی و شهر سلامت محور واهمیت دادن به منظر شهری و خدمات و عدالت فضایی برای تمام ساکنین در شهر.

منابع :

یادداشت از: امیرحسین شبانی، دکترای شهرسازی

۱-منوریان عباس ،امیری مجتبی ،مهری کلی سیمین(۱۳۹۷)مقاله تحت عنوانشناسایی مولفه های اثر گذار بر افزایش میزان تاب آوری اجتماعی محلات آسیب پذیر و دارای بافت فرسوده در مواجهه با حوادث طبیعی (شهر موردی: تهران)نشریه مطالعات مدیریت شهری .

۲-حائری وحید (۱۳۹۸)اقدامات محلی در بحران جهانی حق بر شهر و نقش مراکز حمایت اجتماعی و مدیریت بحران محلات در مقابله با شیوع بیماری کرونا(شهر تهران)

۳-معاونت پژوهش های زیر بنایی و امور تولیدی (دفتر مطالعات زیر بنایی:۱۳۹۹) درباره مقابله با شیوع ویروس کرونا (۳۲) بررسی ابعاد آثار گسترش ویروس کرونا بر حوزه شهری و شهرسازی کد موضوعی ۲۵۰ شماره مسلسل :۱۶۹۸۷؛اردیبهشت ۱۳۹۹.

۴- شبانی امیر حسین (۱۳۹۹) عضو هیت علمی گروه شهر سازی و معماری دانشگاه آزاد نجف آباد خبر گزاری ایمنا .